

Határozatok Tára

A BÍRÓSÁG ÍTÉLETE (harmadik tanács)

2025. április 3.*

„Előzetes döntéshozatal – Munkavállalók szabad mozgása – EUMSZ 45. cikk – Ügyvédek – Ügyvédjelöltek képzése – Területi korlátozás – Nemzeti szabályozás, amely azt követeli meg, hogy az ügyvédjelölti képzés időszakának egy részét olyan ügyvéd mellett teljesítsék, aki belföldön rendelkezik irodával”

A C-807/23. sz. ügyben,

az EUMSZ 267. cikk alapján benyújtott előzetes döntéshozatal iránti kérelem tárgyában, amelyet az Oberster Gerichtshof (legfelsőbb bíróság, Ausztria) a Bírósághoz 2023. december 29-én érkezett, 2023. október 16-i határozatával terjesztett elő a

Katharina Plavec

és

a **Rechtsanwaltskammer Wien**

között folyamatban lévő eljárásban,

A BÍRÓSÁG (harmadik tanács),

tagjai: C. Lycourgos tanácselnök, S. Rodin (előadó), N. Piçarra, O. Spineanu-Matei és N. Fenger bírák,

főtanácsnok: P. Pikamäe,

hivatalvezető: D. Dittert egységvezető,

tekintettel az írásbeli szakaszra és a 2024. november 27-i tárgyalásra,

figyelembe véve a következők által előterjesztett észrevételeket:

- K. Plavec képviseletében S. Schwab és J. P. Willheim Rechtsanwälte,
- a Rechtsanwaltskammer Wien képviseletében R. Gerlach Rechtsanwalt és T. Simek,
- az osztrák kormány képviseletében A. Posch, A. Bell, G. Eberhard és P. Thalmann, meghatalmazotti minőségben,

* Az eljárás nyelve: német.

- a horvát kormány képviseletében G. Vidović Mesarek, meghatalmazotti minőségben,
- a svéd kormány képviseletében H. Eklinder, meghatalmazotti minőségben,
- az Európai Bizottság képviseletében B.-R. Killmann és J. Szczodrowski, meghatalmazotti minőségben,

tekintettel a főtanácsnok meghallgatását követően hozott határozatra, miszerint az ügy elbírálására a főtanácsnok indítványa nélkül kerül sor,

meghozta a következő

Ítéletet

- 1 Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem az EUMSZ 45. cikk értelmezésére vonatkozik.
- 2 E kérelmet a Katharina Plavec és a Rechtsanwaltskammer Wien (bécsi ügyvédi kamara, Ausztria; a továbbiakban: RAK) között folyamatban lévő azon jogvita keretében terjesztették elő, amelynek tárgyát K. Plavec azon kérelmének elutasítása képezi, hogy egyrészt vegyék fel őt az ügyvédjelöltek nyilvántartásába, másrészt pedig állítsanak ki részére olyan igazolványt, amelyből kitűnik a bíróságok előtti, az 1868. július 15-i Rechtsanwaltsordnung (az ügyvédek jogállásáról szóló rendelet) (RGrBl. 96/1868. sz.) 2023. április 20-i változata (BGBl. I 39/2023) (a továbbiakban: RAO) 15. §-ának (3) bekezdése értelmében vett korlátozott képviseleti jogosultsága.

Jogi háttér

Az uniós jog

- 3 Az EUMSZ 45. cikk a következőképpen rendelkezik:

„(1) Az [Európai] Unión belül biztosítani kell a munkavállalók szabad mozgását.

(2) A munkavállalók szabad mozgása magában foglalja az állampolgárság alapján történő minden megkülönböztetés megszüntetését a tagállamok munkavállalói között a foglalkoztatás, a javadalmazás, valamint az egyéb munka- és foglalkoztatási feltételek tekintetében.

[...]”

- 4 Az ügyvédi hivatásnak a képesítés megszerzése országától eltérő tagállamokban történő folyamatos gyakorlásának elősegítéséről szóló, 1998. február 16-i 98/5/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv (HL 1998. L 77., 36. o.; magyar nyelvű különkiadás 6. fejezet, 3. kötet, 83. o.) (1) preambulumbekzdése kimondja:

„mivel [az EUMSZ 26. cikk] értelmében a belső piac belső határok nélküli térséget foglal magában; mivel [az EUMSZ 4. cikk (2) bekezdésének a) pontja] alapján [az Unió] célkitűzései közé tartozik a személyek és szolgáltatások tagállamok közötti mozgását gátló akadályok eltörlése; mivel ez a

tagállamok állampolgárai számára többek között hivatásuknak a képesítésük megszerzése országától eltérő tagállamban történő gyakorlásának lehetőségét jelenti önálló vagy alkalmazotti minőségben”.

- 5 Ezen irányelv 1. cikkének (1) bekezdése a következőképpen rendelkezik:

„Az irányelv célja az ügyvédi hivatás folyamatos gyakorlásának lehetővé tétele önálló ügyvédként vagy alkalmazotti minőségben, az ügyvédi minősítés megszerzése országától eltérő másik tagállamban.”

- 6 Az említett irányelv 10. cikkének (1) bekezdése a következőképpen rendelkezik:

„Annak a saját országa szakmai címével működő ügyvédnek, aki igazolja, hogy a fogadó tagállamban legalább három évig ténylegesen és rendszeresen folytatta tevékenységét annak az államnak a jogában, beleértve a közösségi jogot is, a fogadó tagállam ügyvédi szakmájába történő befogadása céljából mentességet kell adni a [legalább hároméves szakoktatást és szakképzést lezáró felsőfokú oklevelek elismerésének általános rendszeréről szóló, 1988. december 21-i] 89/48/EGK [tanácsi] irányelv [(HL 1989. L 19., 16. o.; magyar nyelvű különkiadás 5. fejezet, 1. kötet, 337. o.)] 4. cikk (1) bekezdése b) pontjában foglalt feltételek alól; »[t]ényleges és rendszeres tevékenység« alatt a tevékenység tényleges, megszakítás nélküli végzését kell érteni, figyelmen kívül hagyva a mindennapi élet eseményeiből adódó megszakításokat.

[...]”

Az osztrák jog

- 7 A RAO 2. §-a értelmében:

„(1) Az ügyvédi hivatás gyakorlásához szükséges szakmai gyakorlat szükségszerűen bíróságon vagy ügyészségen és ügyvédnél végzett jogi tevékenységből áll; magában foglalhat közjegyzőnél, vagy ha a tevékenység az ügyvédi hivatás gyakorlása szempontjából hasznos, közigazgatási szervnél, felsőoktatási intézményben, könyvvizsgálónál vagy adótanácsadónál végzett jogi tevékenységet is. [...] Az ügyvéd mellett végzett szakmai gyakorlat csak akkor vehető figyelembe, ha e tevékenységet főállásban és más hivatás általi akadályoztatástól mentesen gyakorolják; [...]

(2) Az (1) bekezdés szerinti gyakorlat időtartama öt év. Ebből belföldön legalább hét hónapot bíróságon vagy ügyészségen, és legalább három évet ügyvédnél kell eltölteni.

(3) A gyakorlat azon időtartamába, amelyet nem kötelezően belföldön bíróságon, ügyészségen vagy ügyvédnél kell eltölteni, az alábbiak is beszámítanak:

[...]

2. az (1) bekezdésben foglalttal egyenértékű külföldi gyakorlat, ha ez a tevékenység hasznos volt az ügyvédi hivatás gyakorlása szempontjából;
3. bármely más gyakorlati jogi szakmai tevékenység belföldön vagy külföldön, amennyiben ez a tevékenység hasznos volt az ügyvédi hivatás gyakorlása szempontjából, és azt a jelölt megfelelő képesítéssel rendelkező személy vagy szervezet felügyelete alatt végezte.

Az ügyvédi kamara bizottságának iránymutatásokat kell összeállítania azzal kapcsolatban, hogy a 2. és 3. pont értelmében vett szakmai gyakorlatokat milyen feltételek mellett és milyen mértékben veszik figyelembe; [...] Az iránymutatásokat közzé kell tenni az ügyvédi kamara honlapján, és azoknak ott állandó jelleggel elérhetőnek kell lenniük.

[...]”

- 8 E rendelet 15. §-ának (3) és (4) bekezdése a következőképpen rendelkezik:

„(3) Amennyiben az ügyvéd közreműködését törvény nem írja elő, az általa alkalmazott ügyvédjelölttel is képviseltetheti magát – saját felelősségére – valamennyi bíróság és hatóság előtt; az ügyvédjelölt azonban bírósági és hatósági beadványokat nem írhat alá.

(4) Az ügyvédi kamara bizottsága köteles a valamely ügyvéd mellett szakmai gyakorlatot végző ügyvédjelölt részére olyan igazoló dokumentumokat kiállítani, amelyekből kitűnik [...] a (3) bekezdés szerinti [korlátozott] képviseleti jogosultsága.”

- 9 Az említett rendelet 30. §-a (1) bekezdésének szövege a következő:

„Az ügyvédjelöltek nyilvántartásába való felvétel céljából valamely ügyvédnél folytatott gyakorlat megkezdésekor az osztrák állampolgárság, az Európai Unió valamely tagállama, az Európai Gazdasági Térségről szóló megállapodásban részes más állam vagy a Svájci Államszövetség állampolgárságnak az igazolása, valamint az osztrák jogi tanulmányok elvégzésének [...] igazolása mellett bejelentést kell tenni a bizottságnak. Az ügyvédnél töltött gyakorlati idő [...] csak e bejelentés beérkezésétől számítandó.

[...]”

Az alapeljárás és az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdés

- 10 K. Plavec 2022 januárjától dolgozott munkavállalóként a Jones Day ügyvédi irodában Frankfurt am Mainban (Németország), ahol egy osztrák ügyvéd, KI mellett végzett szakmai gyakorlatot, aki ezen ügyvédi iroda tagja. A 2022. január 14-i elektronikus levélben K. Plavec azt kérte a RAK-tól, hogy vegyék fel őt az ügyvédjelöltek nyilvántartásába, valamint állítsanak ki részére olyan igazolványt, amelyből kitűnik a bíróságok előtti, az ügyvédek jogállásáról szóló rendelet 15. §-ának (3) bekezdése értelmében vett korlátozott képviseleti jogosultsága.
- 11 A RAK felhívása alapján K. Plavec 2022. március 7-i levelében a következő pontosításokat tette. Lakóhelye és szokásos tartózkodási helye Frankfurt am Mainban volt, továbbá másodlagos tartózkodási hellyel rendelkezett Bécsben (Ausztria). Tevékenysége kizárólag az osztrák jogra terjedt ki. A szakmai gyakorlatát felügyelő ügyvéd, KI – aki egyedül az osztrák joggal kapcsolatos ügyekben volt jogosult K. Plavec részére útmutatásokat adni – az osztrák jog területén végzett jogi tanácsadási tevékenységet a Jones Day ügyvédi iroda osztrák és külföldi ügyfelei részére, továbbá az osztrák közigazgatási szervek és bíróságok előtt képviselte őket. Szakmai gyakorlata során így K. Plavec hetente többször is kapcsolatba került osztrák közigazgatási szervekkel és bíróságokkal KI ügyfeleinek képvisellete keretében.

- 12 2022. június 14-i határozatában a RAK hatáskörrel rendelkező szervezeti egysége a RAO 2. §-ának (2) bekezdésével összefüggésben értelmezett 30. §-ának (1) bekezdése alapján elutasította K. Plavec kérelmét azzal az indokkal, hogy szakmai gyakorlatát nem olyan ügyvéd mellett végezte, aki Ausztriában rendelkezik irodával.
- 13 2022. augusztus 31-én K. Plavec megszüntette jogviszonyát a Jones Day irodával.
- 14 2022. szeptember 6-i határozatával a RAK bizottsága elutasította a 2022. június 14-i határozattal szemben benyújtott panaszt. E 2022. szeptember 6-i határozat említést tesz többek között arról, hogy KI tagja az osztrák ügyvédi szakvizsgabizottságnak, továbbá a jogi segítségnyújtási mechanizmus keretében kirendelt ügyvédként is eljár annak érdekében, hogy Ausztriában ügyfeleket képviseljen. E jogcímen KI a Frankfurt am Mainban található irodán kívül bécsi irodával is rendelkezik, amelynek vonatkozásában a RAO-val összhangban helyettesként kijelölt egy másik osztrák ügyvédet. Így 2016. november 15. óta huzamos külföldi tartózkodás folytán távollétet jelentett be.
- 15 K. Plavec és KI a 2022. szeptember 6-i határozattal szemben fellebbezést nyújtott be az Oberster Gerichtshofhoz (legfelsőbb bíróság, Ausztria), vagyis a kérdést előterjesztő bírósághoz; a fellebbezésben azt kérték, hogy e bíróság semmisítse meg e határozatot, és kötelezze a RAK-ot, hogy a 2022. január 14. és 2022. augusztus 31. közötti időszak vonatkozásában vegye fel K. Plavecet az ügyvédjelöltek nyilvántartásába.
- 16 A kérdést előterjesztő bíróság pontosítja, hogy az előtte folyamatban lévő jogvita tárgyát a továbbiakban már csak az a kérdés képezi, hogy K. Plavec megfelelt-e az ügyvédjelöltek nyilvántartásába történő felvétel feltételeinek, adott esetben pedig mennyi ideig felelt meg azoknak, mivel K. Plavec 2022. augusztus 31-én megszüntette jogviszonyát a Jones Day irodával. Ezenkívül, mivel KI-nek nem fűződik saját érdeke ahhoz, hogy K. Plavecet visszamenőleges hatállyal felvegyék az ügyvédjelöltek nyilvántartásába, a kérdést előterjesztő bíróság a fellebbezését mint elfogadhatatlant elutasította.
- 17 A kérdést előterjesztő bíróság megjegyzi, hogy a RAO 2. §-a (2) bekezdésének és 30. §-a (1) bekezdésének együttesen értelmezett rendelkezéseiből kitűnik, hogy az ügyvédi hivatás gyakorlásához szükséges, összesen ötéves szakmai gyakorlatból legalább három évet és hét hónapot Ausztria területén kell teljesíteni, ezen belül pedig legalább három évet ügyvéd mellett. E bíróság kiemeli, hogy amennyiben az ügyvédjelölt munkahelye Ausztrián kívül található, az illetékes osztrák ügyvédi kamara nem tud belépni az ügyvédjelölt munkahelye szerinti irodába annak érdekében, hogy ellássa azt a jogszabályi feladatát, hogy ellenőrizze az ügyvédjelöltet és az őt felügyelő ügyvédet, aki köteles gondoskodni arról, hogy az ügyvédjelölt az ügyvédi hivatás kapcsán teljes körű képzést kapjon.
- 18 A kérdést előterjesztő bíróság hangsúlyozza, hogy a RAO 2. §-a (3) bekezdésének 2. pontja értelmében K. Plavec szakmai gyakorlatának KI mellett teljesített része ezzel szemben figyelembe vehető a gyakorlat azon része tekintetében, amely külföldön is teljesíthető.
- 19 A kérdést előterjesztő bíróság az előtte folyamatban lévő jogvita tényállását illetően kiemeli, hogy K. Plavec a szakmai gyakorlatát nem Ausztriában végezte, még akkor sem, ha egy osztrák ügyvédi kamarába bejegyzett ügyvéd irányítása alatt és az osztrák jog területén dolgozott.

- 20 A kérdést előterjesztő bíróság úgy véli, felmerül a kérdés, hogy összeegyeztethetetlenek-e a munkavállalók szabad mozgásával azok a nemzeti rendelkezések, amelyek előírják, hogy az ügyvédi hivatásra készülő személy gyakorlati képzési időszakának egy részét kötelezően belföldön kell teljesíteni, miközben e képzési időszak egy másik része külföldön is teljesíthető.
- 21 E bíróság megítélése szerint az ilyen rendelkezések mindenképpen megfelelőek, és összhangban vannak az uniós jog által védett értékekkel. E tekintetben e bíróság különösen azt hangsúlyozza, hogy a 98/5 irányelv 10. cikkének (1) bekezdése az ügyvédi szakma gyakorlásának a fogadó tagállamban történő megkezdését a saját tagállama szakmai címével működő ügyvéd vonatkozásában ahhoz köti, hogy olyan tevékenységet igazoljon, amelyet e fogadó tagállamban legalább három évig ténylegesen és rendszeresen folytatott. Ha a fogadó tagállamban szerzett e gyakorlati tapasztalat követelménye vonatkozik azokra az ügyvédekre, akik már rendelkeznek olyan szakmai címmel, amely feljogosítja őket a szakmájuk saját tagállamukban történő gyakorlására, és akik már a gyakorlatban is tevékenykedtek ott, akkor az ügyvédi hivatás ügyvédjelöltek általi megkezdése tekintetében még inkább indokolt, hogy azt ilyen követelménynek vessék alá.
- 22 Ezenkívül a kérdést előterjesztő bíróság kiemeli, hogy az olyan tevékenység, amelyet K. Plavec Frankfurt am Mainban végzett, még a modern kommunikációs eszközök figyelembevételével sem jelent olyan intenzitású kapcsolattartást az osztrák bíróságokkal és közigazgatási szervekkel, mint amelyet egy ausztriai székhelyű ügyvédi irodában nyújtott képzés biztosít. Egyébiránt kevésbé lenne életszerű azt feltételezni, hogy K. Plavecnek szándékában állt volna Frankfurt am Mainból kifejezetten annak érdekében elutazni, hogy osztrák bíróságok és hatóságok előtti tárgyalásokon vegyen részt, figyelembe véve különösen azt, hogy az általa kért igazolvány csak nagyon korlátozott képviseleti jogot biztosít, nevezetesen olyan polgári jogi jogvitákban, amelyek alapvetően a Bezirksgerichte (kerületi bíróságok, Ausztria) hatáskörébe tartoznak. Végül az az ügyvéd, aki K. Plavec szakmai gyakorlatát felügyelte, elsősorban a választottbíráskodásra vonatkozó osztrák jog területén tevékenykedett, miközben a szakmai gyakorlatot felügyelő ügyvédek a RAO értelmében kötelesek teljes körű képzést biztosítani az ügyvédjelölteknek.
- 23 E körülmények között az Oberster Gerichtshof (legfelsőbb bíróság) úgy határozott, hogy az eljárást felfüggeszti, és előzetes döntéshozatal céljából a következő kérdést terjeszti a Bíróság elé:

„Úgy kell-e értelmezni a munkavállalók szabad mozgásáról szóló EUMSZ 45. cikket, hogy azzal ellentétes az olyan nemzeti szabályozás, amely szerint az osztrák ügyvédjelöltek nyilvántartásába való felvétel feltétele, hogy a jelölt gyakorlati képzésének (képzési idő) egy részét ügyvédjelöltként kötelezően Ausztriában, azaz belföldön egy ügyvédnél töltsen [...], míg a gyakorlati képzés (képzési idő) ezen részének teljesítéséhez nem elegendő egy másik EU-tagállamban működő ügyvédnél történő munkavégzés, még akkor sem, ha ott ezt a munkát egy Ausztriában az osztrák jog területén ügyvédi tevékenységre jogosult ügyvéd felügyelete mellett végzi?”

Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésről

- 24 Kérdésével a kérdést előterjesztő bíróság lényegében arra vár választ, hogy az EUMSZ 45. cikket akként kell-e értelmezni, hogy azzal ellentétes az olyan tagállami szabályozás, amely egy olyan szakmai gyakorlat vonatkozásában, amely szükséges az ügyvédi hivatás megkezdéséhez, és amelynek során az ügyvédjelölt e tagállam bíróságai előtt bizonyos képviseleti jogkörrel rendelkezik, megköveteli, hogy e gyakorlat meghatározott részét olyan ügyvéd mellett teljesítsék, aki az említett tagállamban rendelkezik irodával, kizárva annak lehetőségét, hogy a gyakorlat e

részét valamely más tagállamban irodával rendelkező ügyvéd mellett teljesíthessék, annak ellenére, hogy ez az ügyvéd be van jegyezve az előbbi tagállam ügyvédi kamarájába, az e gyakorlat keretében végzett tevékenységek pedig ezen előbbi tagállam jogát érintik.

- 25 E tekintetben emlékeztetni kell arra, hogy a valamely szakma megkezdéséhez szükséges feltételek harmonizációjának hiányában a tagállamoknak joguk van meghatározni az e szakma gyakorlásához szükséges ismereteket és képesítéseket (2020. december 17-i Onofrei ítélet, C-218/19, EU:C:2020:1034, 24. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).
- 26 Mivel az ügyvédi hivatás olyan személy általi megkezdésének feltételei, aki egyik tagállamban sem jogosult e hivatás gyakorlására, a mai napig nem képzik uniós szintű harmonizáció tárgyát, továbbra is a tagállamok rendelkeznek hatáskörrel e feltételek meghatározására (2020. december 17-i Onofrei ítélet, C-218/19, EU:C:2020:1034, 25. pont).
- 27 Ebből következik, hogy az uniós joggal nem ellentétes az, hogy valamely tagállam szabályozása az ügyvédi hivatás megkezdését a szükségesnek ítélt ismeretekkel és képesítésekkel való rendelkezéshez köti (2020. december 17-i Onofrei ítélet, C-218/19, EU:C:2020:1034, 26. pont), ami magában foglalhatja szakmai gyakorlat teljesítését is.
- 28 Mindazonáltal a tagállamoknak az e területen fennálló hatásköreiket az EUM-Szerződés által biztosított alapvető szabadságok tiszteletben tartásával kell gyakorolniuk, az e tekintetben elfogadott nemzeti rendelkezések pedig nem képezhetik a többek között az EUMSZ 45. cikk által biztosított alapvető szabadság tényleges gyakorlásának indokolatlan akadályozását (2020. december 17-i Onofrei ítélet, C-218/19, EU:C:2020:1034, 27. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).
- 29 Meg kell állapítani, hogy az alapügy tárgyát képezőhöz hasonló tagállami szabályozás az EUMSZ 45. cikk hatálya alá tartozik, még akkor is, ha olyan szakmai gyakorlatot szabályoz, amely az ügyvédi hivatás megkezdését lehetővé tevő képzés részét képezi, mivel az érintett jogászok díjazásban részesülő munkavállalóként gyakorolják ügyvédjelölti tevékenységüket (lásd analógia útján: 2003. november 13-i Morgenbesser ítélet, C-313/01, EU:C:2003:612, 60. pont). A jelen ügyben a Bíróság rendelkezésére álló iratanyagból kitűnik, hogy K. Plavec a Jones Day ügyvédi irodában teljesített szakmai gyakorlata során díjazásban részesült.
- 30 Az állandó ítélkezési gyakorlat szerint az EUM-Szerződés személyek szabad mozgására vonatkozó rendelkezéseinek összessége – ideértve az EUMSZ 45. cikket is – annak megkönnyítését szolgálja, hogy az uniós polgárok az Unió egész területén bármilyen szakmai tevékenységet folytathassanak, és azokkal ellentétesek az olyan intézkedések, amelyek e polgárokat hátrányosan érinthetik, amennyiben egy másik tagállam területén kívánnak gazdasági tevékenységet folytatni (2023. november 16-i Bizottság kontra Hollandia [A nyugdíjjogosultság értékének átvitele] ítélet, C-459/22, EU:C:2023:878, 29. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).
- 31 Így az olyan nemzeti rendelkezések, amelyek megakadályozzák valamely tagállam állampolgárát abban vagy visszatartják őt attól, hogy a szabad mozgásra vonatkozó jogát gyakorolva elhagyja származási államát, e szabadság korlátozásának minősülnek, még abban az esetben is, ha azok az érintett munkavállalók állampolgárságától függetlenül alkalmazandók (2019. július 11-i A ítélet, C-716/17, EU:C:2019:598, 17. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

- 32 Ezenkívül a Bíróság már kimondta, hogy az EUMSZ 45. cikkel főszabály szerint ellentétes az olyan nemzeti intézkedés, amely az ezen intézkedést meghozó tagállamtól eltérő tagállamban szerzett szakmai tapasztalatnak az ügyvédi hivatás gyakorlása megkezdése céljából történő figyelembevételének feltételeire vonatkozik, és alkalmas arra, hogy akadályozza vagy kevésbé vonzóvá tegye az EUM-Szerződés által biztosított alapvető szabadságoknak az uniós polgárok – köztük az említett intézkedést meghozó tagállam állampolgárai – általi gyakorlását (2020. december 17-i Onofrei ítélet, C-218/19, EU:C:2020:1034, 30. pont). Ugyanez vonatkozik az olyan nemzeti szabályozásra is, amely kizárja az ügyvédi hivatás megkezdéséhez szükséges szakmai gyakorlat meghatározott része keretében megszerzendő szakmai tapasztalat figyelembevételét pusztán azon az alapon, hogy a gyakorlat e részét valamely más tagállamban irodával rendelkező ügyvéd mellett teljesítették.
- 33 Ebből következik, hogy az alapügyben irányadóhoz hasonló tagállami szabályozás, amely megköveteli, hogy az ügyvédi hivatás megkezdéséhez szükséges szakmai gyakorlat meghatározott részét olyan ügyvéd mellett teljesítsék, aki e tagállamban rendelkezik irodával, igenis az EUMSZ 45. cikkben biztosított szabad mozgás korlátozásának minősül, mivel alkalmas arra, hogy akadályozza vagy kevésbé vonzóvá tegye e szabad mozgás gyakorlását azáltal, hogy korlátozza e polgárok azon lehetőségét, hogy szakmai tevékenységüket ügyvédjelöltként olyan ügyvéd mellett gyakorolják, aki egy másik tagállamban rendelkezik irodával.
- 34 E megállapítást – ellentétben azzal, amit az osztrák kormány az írásbeli észrevételeiben állít – nem cáfolja az, hogy e szabályozás értelmében a több hónapos külföldi gyakorlat a szakmai gyakorlat másik részeként elismerhető. Mivel ugyanis úgy tekintik, hogy a valamely ügyvéd mellett elvégzendő hároméves szakmai gyakorlatot – amely a szakmai gyakorlaton belül az alapügy tárgyát képező résznek felel meg – kötelezően olyan ügyvéd mellett kell teljesíteni, aki Ausztriában rendelkezik irodával, az említett szabályozás akadályozza, hogy az ügyvédi hivatást megkezdni szándékozó jogászok a szakmai gyakorlat ez utóbbi része során éljenek a szabad mozgáshoz való, az EUMSZ 45. cikkben biztosított jogukkal.
- 35 A szabad mozgás ilyen korlátozása csak akkor megengedett, ha azt először is közérdeken alapuló kényszerítő indok igazolja, másodszor pedig tiszteletben tartja az arányosság elvét, ami azt jelenti, hogy alkalmas az elérni kívánt cél koherens és szisztematikus módon történő megvalósításának biztosítására, és nem lépi túl az e cél eléréséhez szükséges mértéket (2020. december 17-i Onofrei ítélet, C-218/19, EU:C:2020:1034, 32. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).
- 36 A kérdést előterjesztő bíróság lényegében kiemeli, hogy az alapügyben irányadó szabályozás a jogi szolgáltatások címzettjeinek védelmére és a megfelelő igazságszolgáltatásra irányuló célokat követ. E célok szerepelnek azok között, amelyek olyan közérdeken alapuló kényszerítő indokoknak tekinthetők, amelyek igazolhatják a munkavállalók szabad mozgásának korlátozását (2020. december 17-i Onofrei ítélet, C-218/19, EU:C:2020:1034, 34. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).
- 37 Ezenkívül az olyan tagállami szabályozás, amely az ügyvédjelöltek nyilvántartásába történő felvételt attól teszi függővé, hogy a szakmai gyakorlat egy részét olyan ügyvéd mellett teljesítsék, aki e tagállamban rendelkezik irodával, önmagában nem tűnik alkalmatlannak az említett célok megvalósításának biztosítására.
- 38 Egyrészt, az ilyen szabályozás hozzájárulhat annak biztosításához, hogy az a jogász, aki valamely tagállamban ügyvédként kíván tevékenykedni, mielőtt jogosulttá válna e hivatás gyakorlására, tényleges tapasztalatot szerezzen az e tagállamban folytatott jogalkalmazási gyakorlat, valamint

az ügyvédekre vonatkozó szabályok, és azon szokások terén, amelyek meghatározzák az említett tagállam bíróságaival és hatóságaival fennálló kapcsolataikat. Másrészt, a hatáskörrel rendelkező hatóságok rendes körülmények között így tudják majd könnyen ellenőrizni az ilyen szakmai gyakorlat folytatásának feltételeit, különösen pedig azt, hogy e gyakorlat tartalmilag megfelel-e a nemzeti jogból eredő követelményeknek. Közelebbről, az alapügyben irányadóhoz hasonló szabályozás – amint azt a kérdést előterjesztő bíróság is kiemeli – képes lehetővé tenni az illetékes osztrák ügyvédi kamara számára, hogy az ügyvédjelölt és a szakmai gyakorlatot felügyelő ügyvéd ellenőrzésére irányuló jogszabályi feladata keretében beléphessen az ügyvédi irodába annak érdekében, hogy megbizonyosodjon arról, hogy az ügyvédjelölti képzés megfelel az ügyvédi hivatás gyakorlására vonatkozó sajátos követelményeknek.

- 39 Ugyanakkor meg kell állapítani, hogy az a feltétel, amely szerint a jogászoknak a szakmai gyakorlat meghatározó részét olyan ügyvéd mellett kell teljesíteniük, aki az érintett államban rendelkezik irodával – mivel e feltétel annak biztosítására irányul, amint az kitűnik a Bíróság rendelkezésére álló iratanyagból, hogy az ügyvéd kielégítő tapasztalatot szerezhessen a nemzeti jogalkalmazási gyakorlat, valamint az osztrák hatóságokkal és bíróságokkal fennálló kapcsolatok terén annak érdekében, hogy biztosított legyen az alapügyben irányadó nemzeti szabályozás által követett, a jogi szolgáltatások címzettjeinek védelmére és a megfelelő igazságszolgáltatásra irányuló célok megvalósítása –, meghaladja az e célok eléréséhez szükséges mértéket.
- 40 Ha ugyanis az, hogy a jogászok olyan ügyvéd mellett teljesítenek szakmai gyakorlatot, aki ugyan be van jegyezve az osztrák ügyvédi kamarába, viszont valamely más tagállamban rendelkezik irodával, azon követelménnyel párosul, hogy a jogászoknak bizonyítaniuk kell a hatáskörrel rendelkező nemzeti hatóságok előtt, hogy e gyakorlat során olyan tapasztalatot lehet szerezni, amely egyenértékű azzal, amelyet egy Ausztriában irodával rendelkező ügyvéd mellett teljesített szakmai gyakorlat biztosít, ez olyan intézkedésnek minősül, amely lehetővé teszi az alapügyben irányadóhoz hasonló szabályozás által kitűzött célok megvalósítását, emellett pedig kevésbé korlátozónak tűnik, mint az e szabályozás által előírt korlátozás.
- 41 E tekintetben először is meg kell állapítani: nem lehet általános jelleggel vélelmezni, hogy egy osztrák ügyvédi kamarába bejegyzett, de valamely más tagállamban irodával rendelkező ügyvéd mellett szakmai gyakorlatot teljesítő jogász nem részesülhet megfelelő képzésben, és nem szerezhet olyan megfelelő tapasztalatot az osztrák jogalkalmazási gyakorlat terén, amely egyenértékű azzal, amelyet az Ausztriában szakmai gyakorlatot teljesítő jogászok szereznének. E körülmények között az a kötelezettség, hogy szolgáltatassanak elegendő bizonyítékot arról, hogy az ilyen szakmai gyakorlat során ténylegesen végzett tevékenységek olyan képzést és tapasztalatot biztosítanak, amely egyenértékű azzal, amelyet egy Ausztriában irodával rendelkező ügyvéd mellett teljesített szakmai gyakorlat során lehet szerezni, alkalmasnak tűnik annak biztosítására, hogy e gyakorlat céljait ténylegesen elérték.
- 42 Másodszor, a jelen ítélet 40. pontjában felvázolthoz hasonló szabályozás keretében a hatáskörrel rendelkező hatóságok továbbra is képesek hatékony ellenőrzéseket végezni a szakmai gyakorlat folytatásának feltételeit illetően.
- 43 Mindenekelőtt, e hatóságok megtehetik, hogy amennyiben a rendelkezésükre álló információk alapján ezt hasznosnak ítélik, beidézzék az ügyvédjelöltet és a szakmai gyakorlatát felügyelő ügyvédet annak érdekében, hogy magyarázatokat kapjanak a szakmai gyakorlat folytatásáról, adott esetben azzal, hogy ha az érintett személyek ezen idézésre nem hajlandók válaszolni, e hatóságok elrendelhetik e szakmai gyakorlat megszakítását, vagy megtagadhatják a szakmai gyakorlat figyelembevételét. Egyébiránt a Bíróság előtt tartott tárgyalás során a RAK által tett

nyilatkozatokból kitűnik, hogy ilyen idézésekhez akkor folyamodik, ha igazolt kétségek merülnek fel azzal kapcsolatban, hogy konkrét esetekben tiszteletben tartják-e az ügyvédjelölti képzés tekintetében támasztott, az ügyvédi hivatás gyakorlására vonatkozó követelményeket.

- 44 Továbbá, tekintettel arra, hogy a kérdést előterjesztő bíróság által említett esetben mind az ügyvédjelölt, mind pedig a szakmai gyakorlatot felügyelő ügyvéd azon tagállam ügyvédi kamarájába vannak bejegyezve, amelyhez az ügyvédi hivatásra felkészítő képzés tartozik, a szakmai hatóságok rendes körülmények között hatáskörrel rendelkeznek arra, hogy fegyelmi szankciókat szabjanak ki velük szemben, ha az ügyvédjelölt vagy az ügyvéd megkísérelné megtevesztetni a hatáskörrel rendelkező hatóságokat a szakmai gyakorlat tartalmát illetően, vagy nem tartanák tiszteletben az e gyakorlat megfelelő lefolyásának biztosítása érdekében elrendelt ellenőrzési intézkedéseket.
- 45 Végül, jóllehet igaz, hogy a jelen ítélet 40. pontjában felvázolthoz hasonló szabályozás keretében a hatáskörrel rendelkező hatóságok nem feltétlenül tudnak ellenőrzési célból belépni a szakmai gyakorlatot felügyelő ügyvéd irodájába, az ilyen belépés nem tekinthető olyannak, mint amely elengedhetetlen lenne az alapügyben irányadó szabályozás céljainak megvalósításához. Egyébiránt a RAK által a tárgyaláson szolgáltatott információkból kitűnik, hogy a gyakorlatban az ügyvédi irodákban végzett helyszíni ellenőrzésnél kevésbé szigorú ellenőrzési intézkedéseket alkalmaz annak ellenőrzése érdekében, hogy a szakmai gyakorlat célkitűzései megvalósultak-e.
- 46 Az a körülmény, hogy az osztrák jog szerint az ügyvédjelölt az Ausztriában irodával rendelkező ügyvéd mellett eltöltött 18 hónapos szakmai gyakorlatot követően igen széles körű képviseleti jogosultsággal rendelkezik, nem kérdőjelezheti meg a fentieket, mivel a jelen ítélet 40. pontjában felvázolthoz hasonló szabályozás alapján az a tapasztalat, amelyet egy jogász a valamely más tagállamban irodával rendelkező ügyvéd mellett végzett e szakmai gyakorlat teljesítését követően szerezne meg, egyenértékű lenne azzal a tapasztalattal, amelyet ugyanezen időszak végén egy olyan ügyvédjelölt szerez, aki szakmai gyakorlatát Ausztriában irodával rendelkező ügyvéd mellett teljesíti.
- 47 Egyébiránt, amennyiben a kérdést előterjesztő bíróság úgy ítéli meg, hogy az alapügyben irányadó szabályozás a 98/5 irányelv 10. cikkének (1) bekezdésében foglalthoz hasonló logikán alapul, meg kell állapítani: az, hogy az uniós jogalkotó ezen irányelv elfogadása során miként döntött azon intézkedésekkel kapcsolatban, amelyeket a tagállamok azon ügyvédek vonatkozásában írhatnak elő, akik szakmai képesítésük valamely más tagállamban történő megszerzését követően egy adott tagállam saját területén kívánják hivatásukat gyakorolni, nem korlátozhatja az EUM-Szerződés rendelkezéseinek alkalmazását olyan helyzetben, amely nem tartozik az említett irányelv hatálya alá.
- 48 A fenti megfontolások összességére tekintettel az előterjesztett kérdésre azt a választ kell adni, hogy az EUMSZ 45. cikket akként kell értelmezni, hogy azzal ellentétes az olyan tagállami szabályozás, amely egy olyan szakmai gyakorlat vonatkozásában, amely szükséges az ügyvédi hivatás megkezdéséhez, és amelynek során az ügyvédjelölt e tagállam bíróságai előtt bizonyos képviseleti jogkörrel rendelkezik, megköveteli, hogy e gyakorlat meghatározott részét olyan ügyvéd mellett teljesítsék, aki az említett tagállamban rendelkezik irodával, kizárva annak lehetőségét, hogy a gyakorlat e részét valamely más tagállamban irodával rendelkező ügyvéd mellett teljesíthessék, annak ellenére, hogy ez az ügyvéd be van jegyezve az előbbi tagállam ügyvédi kamarájába, az e gyakorlat keretében végzett tevékenységek pedig ezen előbbi tagállam jogát érintik, ezáltal pedig e szabályozás nem teszi lehetővé az érintett jogászok számára, hogy az említett szakmai gyakorlat e részét valamely más tagállamban teljesítsék azzal a feltétellel, hogy a

hatáskörrel rendelkező nemzeti hatóságok előtt bizonyítsák, hogy e gyakorlat – ahogyan azt teljesíteni fogják – képes olyan képzést és tapasztalatot nyújtani számukra, amely egyenértékű azzal, amelyet az előbbi tagállamban irodával rendelkező ügyvéd mellett teljesített szakmai gyakorlat során lehet szerezni.

A költségekről

- 49 Mivel ez az eljárás az alapeljárásban részt vevő felek számára a kérdést előterjesztő bíróság előtt folyamatban lévő eljárás egy szakaszát képezi, ez a bíróság dönt a költségekről. Az észrevételeknek a Bíróság elé terjesztésével kapcsolatban felmerült költségek, az említett felek költségeinek kivételével, nem téríthetők meg.

A fenti indokok alapján a Bíróság (harmadik tanács) a következőképpen határozott:

Az EUMSZ 45. cikket akként kell értelmezni, hogy azzal ellentétes az olyan tagállami szabályozás, amely egy olyan szakmai gyakorlat vonatkozásában, amely szükséges az ügyvédi hivatás megkezdéséhez, és amelynek során az ügyvédjelölt e tagállam bíróságai előtt bizonyos képviseleti jogkörrel rendelkezik, megköveteli, hogy e gyakorlat meghatározott részét olyan ügyvéd mellett teljesítsék, aki az említett tagállamban rendelkezik irodával, kizárva annak lehetőségét, hogy a gyakorlat e részét valamely más tagállamban irodával rendelkező ügyvéd mellett teljesíthessék, annak ellenére, hogy ez az ügyvéd be van jegyezve az előbbi tagállam ügyvédi kamarájába, az e gyakorlat keretében végzett tevékenységek pedig ezen előbbi tagállam jogát érintik, ezáltal pedig e szabályozás nem teszi lehetővé az érintett jogászok számára, hogy az említett szakmai gyakorlat e részét valamely más tagállamban teljesítsék azzal a feltétellel, hogy a hatáskörrel rendelkező nemzeti hatóságok előtt bizonyítsák, hogy e gyakorlat – ahogyan azt teljesíteni fogják – képes olyan képzést és tapasztalatot nyújtani számukra, amely egyenértékű azzal, amelyet az előbbi tagállamban irodával rendelkező ügyvéd mellett teljesített szakmai gyakorlat során lehet szerezni.

Aláírások